

BE-A0510_005917_004930_DUT

Inventaris en nadere toegang tot de
Notulen van de Eerste Kamer der Staten-
Generaal (1815-1830)

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Voorwaarden voor de reproductie.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Geschiedenis.....	5
Archief.....	7
Geschiedenis.....	7
Inhoud en structuur.....	9
Inhoud.....	9
Ordening.....	9
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN.....	11
Inventaris en nadere toegang tot de Notulen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal (1815-1830).....	11
2 - 17 Dubbels van de notulen van de zittingen van de Eerste Kamer der Staten- Generaal. 1815-1830.....	11

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:
Eerste Kamer der Staten-Generaal. Notulen

Periode:
1815 - 1830

Archiefbloknummer:
BE-A0510.2132

Omvang:

- Omvang geïndexiseerd: 0.90 m
- Laatste bestanddeelnummer: 17.00

Archiefbewaarplaats:
Algemeen Rijksarchief / Archives générales du Royaume

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

De raadpleging van dit archief is onderworpen aan de bepalingen van de Archiefwet van 24 juni 1955, zoals gewijzigd door de Wet van 6 mei 2009, de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de Wet van 11 april 1994 inzake de openbaarheid van bestuur. Concreet betekent dit dat voor de raadpleging en eventuele reproductie van archiefbescheiden jonger dan 30 jaar de uitdrukkelijke toestemming van de archiefvormer vereist is. Daar alle stukken in dit archiefbestand ouder zijn dan 30 jaar, is het volledige bestand vrij raadpleegbaar, volgens de gewone regels van toepassing in het Rijksarchief.

VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief. Wanneer een stuk niet mag worden gereproduceerd, dan wordt dit meegegeed bij het aanvragen van het archiefnummer aan het scherm.

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Eerste Kamer van de Staten-Generaal.

GESCHIEDENIS

Tot de verdeling van de Staten-Generaal in een Eerste en een Tweede Kamer werd besloten tijdens de grondwetgevende vergadering van mei 1815. Deze grondwetscommissie, bestaande uit elf (protestantse) Noordelijken en elf (katholieke) Zuidelijken, had tot doel de Noord-Nederlandse grondwet van 1814 aanvaardbaar te maken voor de beide landsdelen van het Koninkrijk. De Noord-Nederlandse grondwet kwam er na de landing van erfprins Willem Frederik op het strand van Scheveningen op 30 november 1813. De aankomst van de zoon van de in 1795 verdreven stadhouder Willem V maakte een einde aan de lange periode van revolutie, bezetting en regeringsloosheid, waaraan de Noordelijke Nederlanden sinds 1795 onderhevig waren geweest. In de zekerheid van "eene wijzer constitutie" aanvaardde Willem Frederik in december 1813 de titel van "soeverein vorst over de Nederlanden". ¹Het koningschap was nog een stap te ver. De grondwetscommissie, onder leiding van Van Hogendorp ², stelde een ontwerp op dat monarchaal en centralistisch van aard was. De dertien leden weerspiegelden zowel de oude als de nieuwe opvattingen. Doch, de gematigde, Napoleontische strekking had de bovenhand. ³De grondwet verscheen op 1 maart 1814, en werd op 29 maart 1814 door een vergadering van notabelen goedgekeurd. Werd er tijdens de debatten even gerefereerd aan de instelling van twee kamers, erg uitvoerig werd dit niet in beschouwing genomen. Op het kortstondige tweekamerstelsel uit de periode 1798-1801 na, bestonden er in de Nederlandse geschiedenis immers geen antecedenten. De grondwet van 1814 installeerde een volksvertegenwoordiging bestaande uit één kamer, die een vast aantal van 55 leden telde, waarvan ten minste een vierde ingeruimd werd voor de adel uit de provincies en de landschappen. ⁴

Op 1 augustus 1814 aanvaardde Willem I de soevereiniteit over de Zuidelijke

-
- 1 ZANTEN van J., Schielijk, Winzucht, Zwaarhoofd en Bedaard: politieke discussie en oppositievorming, 1813-1840, Amsterdam, Wereldbibliotheek, 2004, p. 21-24.
 - 2 Gijsbert Karel graaf van Hogendorp (1762-1834) was een Nederlands conservatief staatsman en auteur. In 1785 promoveerde hij in de rechten aan de universiteit van Leiden. Van 1787 tot 1795 was hij pensionaris van Rotterdam. Omwille van zijn prinsgezindheid werd hij in 1796 aan de kant geschoven. Na de terugkeer van de Oranjes in 1813 bekleedde hij belangrijke posten, zoals voorzitter van de grondwetscommissies van 1814 en 1815, en lid van de Tweede Kamer voor de Provincie Holland (1815-1825) (H. VAN DER HOEVEN, Gijsbert Karel van Hogendorp: conservatief of liberaal, Utrecht, 1976, p. 203).
 - 3 BRAAK van den B., De Eerste Kamer: geschiedenis, samenstelling en betekenis 1815-1995, Den Haag, SDU Uitgevers, 1998, p. 31.
 - 4 BRAAK van den B., De Eerste Kamer..., p. 31-32.

Nederlanden. Deze "union intime et complète" van Noord en Zuid werd geregeld in de "Acht artikelen van Londen".⁵ Op 16 maart 1815 riep Willem I zich uit tot Koning der Nederlanden. Twee weken later kwam de grondwetscommissie bijeen die de grondwet van 1814 diende aan te passen aan de veranderende omstandigheden, met name het koningschap en de vereniging van Noord en Zuid. De elf Noordelijke leden waren ten dele dezelfde als in de grondwetscommissie van 1814. De elf Zuidelijke leden waren een bont gezelschap, bestaande uit conservatieven, klerikalen, gematigde conservatieven en vooruitstrevenden.⁶ Tijdens deze vergaderingen waren het de Zuid-Nederlandse leden die hun collega's uit het Noorden trachten te overtuigen van het belang van een dergelijke kamer. Op die manier zou de Zuid-Nederlandse hoge adel aan het nieuwe staatsbestel gebonden kunnen worden, wat een versterking van de koninklijke macht impliceerde. Reeds bij de eerste vergadering, op 3 mei 1815, werd het voorstel ter oprichting van een aparte kamer gedaan. Aangezien er langs Noord-Nederlandse zijde weinig animo was voor een tweekamerstelsel, werd er op 12 mei besloten een subcommissie, onder leiding van P.C.G. de Coninck⁷, op te richten, die zich moest beramen over de voorstellen van de "Belgen". In het verslag, dat op 22 mei 1815 door de subcommissie uitgebracht werd, werd er aangestuurd tot de oprichting van een aparte kamer. *Ten einde alle overijling in de raadpleging te voorkomen, in moeilijke tijden aan de driften heilzame palen te stellen, den troon te omringen door een bolwerk waartegen alle partijen afstuiten,...., oordelen wij het nuttig, op het voorbeeld van magtige rijken en bloeiende gemeenebesten, de verteegenwoordiging des volks in twee kamers af te deelen.*⁸ Bij de splitsing in twee kamers liet men zich klaarblijkelijk inspireren op buitenlandse voorbeelden. In het uiteindelijke voorstel werd uitgegaan van een Eerste Kamer met 40 tot 60 leden, door de Koning benoemd uit de "aanzienlijksten van den lande". Op die manier had men de zekerheid dat de kamer behoudsgezind zou zijn, en het eigendomsrecht zou eerbiedigen. Aangezien slechts twee leden, namelijk de Merode en Van Aylva tegenstemden, werd het ontwerp door de commissie goedgekeurd. Terwijl de grondwet in het Noorden zonder veel moeilijkheden aangenomen werd, had het in het Zuiden

5 SAS van N.F.C., *De metamorfose van Nederland: van oude orde naar moderniteit, 1750-1900*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2004, p. 404.

6 SCHEPPER de H., "De Eerste Kamer in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden" in POSTMA A., ed., *Aan deze zijde van het binnenhof: gedenkboek ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Eerste Kamer der Staten-Generaal*, Den Haag, SDU, 1990, p. 572.

7 Patrice Charles Ghislain ridder de Coninck (1776-1827) was afkomstig uit Brugge. Na studies rechten te Keulen, was hij sinds 1802 vier keer prefect in een departement geweest. Op die manier was hij een ervaren bestuurder geworden, die door Willem I ingeschakeld werd in de administratie van het prille koninkrijk. Zo werd hij in 1815 gouverneur van Oost-Vlaanderen. In 1817 werd hij benoemd tot minister van Binnenlandse Zaken ter vervanging van Jonkheer W.F. Roëll. In 1820 werd hij eveneens verantwoordelijk voor de departementen Waterstaat en Publieke Werken. Op 19 juni 1825 werd hij vervangen door Van Gobbelschroy, en aangesteld als minister van Buitenlandse Zaken. Een jaar later werd hij als Minister van Staat weggepromoveerd. (P.G. VAN IJSSELMUIDEN, *Binnenlandse Zaken...*, p. 60-65.

8 Mr. Hans Willem baron van Aylva van Waardenburg en Neerijnen (1751-1827) was in het Ancien Régime lid van de Staten van Friesland en staatsraad voor Friesland. Vanaf 1813 was hij opperhofmaarschalk, en vanaf 1815 lid van de Eerste Kamer (www.parlement.com/9291000/Biof/04102).

heel wat meer voeten in de aarde om goedkeuring te verkrijgen. Enkel via de gekende 'l'arithmétique hollandaise" kon de stemming van de vergaderingen van notabelen in het voordeel van de grondwet omgebogen worden. Het waren in beginsel de godsdienstbepalingen, met name de vrijheid van godsdienst, die in het Zuiden op een muur van onbegrip stuitten.

De Eerste Kamer beschikte in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden over wetgevende en controlerende bevoegdheden. Haar wetgevende rechten waren niettemin beperkter dan die van de Tweede Kamer. De Eerste Kamer bezat bijvoorbeeld niet het recht van initiatief en het recht van amendement. Doordat zij de laatste etappe vormde bij de wetgeving, en over het vetorecht beschikte, mag haar betekenis evenwel niet onderschat worden. De Koning richtte zijn wetsvoorstellen eerst tot de Tweede Kamer van de Staten-Generaal. Indien deze kamer het project aannam, dan werd het naar de Eerste kamer gestuurd. In het andere geval werd het teruggestuurd naar de Koning met de vraag om het voorstel andermaal in beschouwing te nemen. Na het door de Tweede Kamer goedgekeurde Koninklijke voorstel ontvangen te hebben, werd het in de vier afdelingen van de Eerste Kamer besproken, om vervolgens in de algemene afdeling goed- of afgekeurd te worden. Het recht op overleg om wetsvoorstellen te doen aan de Koning behoorde uitsluitend toe aan de Tweede Kamer. Alvorens een wetsvoorstel van de Tweede Kamer overgebracht kon worden, diende het echter eerst in de Eerste Kamer aanvaard te worden. De wetsvoorstellen, waar zowel de Koning als de twee kamers mee instemden, werden als wetten van het Koninkrijk afgekondigd. ⁹Het beeld van de Eerste Kamer als een gewillig instrument, een "ménagerie du roi", in handen van de Koning behoeft enige nuance. Vooral de "Belgische" Eerste-Kamerleden voerden sporadisch oppositie tegen 's Konings wetsvoorstellen. ¹⁰

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

De archivalia werden in 1993, in het kader van een uitwisseling van archiefstukken tussen België en Nederland, door het Belgische Rijksarchief verworven. De stukken waren afkomstig uit het Algemeen Rijksarchief te Den Haag. ¹¹In het Nationaal archief in Den Haag bevindt zich het volledige archief van de Eerste Kamer over de periode 1814-1945 (42 strekkende meter). Het wordt beschreven in een recente getypte inventaris (20.02.13). Het archief is verdeeld in twee afdelingen. In de eerste afdeling zijn de stukken geordend naar hun formele kenmerken. Het bevat notulen met bijlagen en klappers, ingekomen officiële bescheiden, ingekomen verzoekschriften en wetsontwerpen. De tweede afdeling betreft op onderwerp geordende stukken,

9 Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, 's Gravenhage, Ter Gemeene Lands drukkerij, 1820, p. 41-47.

10 BRAAK van den B., De Eerste Kamer..., p. 45, 78-79.

11 Het referentienummer in Den Haag kon in het centrale bestandendossier niet worden teruggevonden.

zoals de financiën, de rechtspositie van de kamerleden, het gebouw en de huisvesting en de regeling van de werkzaamheden.¹²

12 OTTEN F.M.J., Gids voor de archieven van de ministeries en de Hoge Colleges van Staat 1813-1940, Den Haag, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 2004, 519 p.

Inhoud en structuur

INHOUD

De net-notulen van de Eerste Kamer van de Staten-Generaal van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830) zijn de dubbels van de officiële verslagen van de vergaderingen. Deze vangen altijd aan met een lijst van de aan- en afweziggen, en de voorlezing van de notulen van de voorgaande vergadering. In de regel bevatten de verslagen de al dan niet uitgebreid toegelichte wetsvoorstellen van de Koning en de Tweede Kamer, die na in de vergadering te zijn voorgelezen, toegestuurd werden naar de vier afdelingen van de Eerste Kamer. De verslagen van de algemene afdeling geven vervolgens een omstandig overzicht van de kritieken en de bemerkingen die door de verschillende afdelingen geformuleerd werden. In de net-notulen vinden we tevens een hele reeks van verdragen en andere beslissingen, genomen door de vorst, terug. Immers, volgens het artikel 57 van de grondwet diende de vorst de beide kamers van de Staten-Generaal op de hoogte te brengen van de diplomatieke akkoorden.¹³ Eind oktober of begin november van het jaar hield de Koning steeds een toespraak voor de verenigde zitting van de Staten-Generaal om het parlementair jaar te openen. Deze toespraken zijn niet opgenomen in de net-notulen. Rond diezelfde periode van het jaar werd er een nieuwe Eerste- Kamervoorzitter gekozen en werd de vergadering via loting herverdeeld in vier afdelingen. Van 1815 tot 1818 werd de vergadering voorgezeten door de Henegouwer Charles Ignace Philippe graaf de Thiennes de Lombise.¹⁴ Vervolgens werd er tot het jaar 1829-1830 afgewisseld tussen de graaf de Thiennes en een ander Eerste Kamerlid.¹⁵

Taal en schrift van de documenten

De notulen werden, zowel in het Frans als in het Nederlands, per jaar bijgehouden.

ORDENING

Met ongeveer 1 strekkende meter bestaat het bestand uit 1 omslag en 16 pakken. De notulen werden, zowel in het Frans als in het Nederlands, per jaar bijgehouden. Rekening houdend met de identieke inhoud van de stukken hebben we er voor geopteerd telkens één nummer per jaar toe te kennen aan de notulen, zowel de Frans- als de Nederlandstalige. In het tweede deel hebben

13 Grondwet voor..., p. 25.

14 Charles Ignace Philippe graaf de Thiennes de Lombise (1758-1839) was lid van de departementale raad van Jemappes (1809), raadsheer van het keizerlijk hof te Brussel (1811), lid van de grondwetscommissie (1815), voorzitter van de Eerste Kamer (1815-1818) en vervolgens om het andere jaar (1829-1830). Zie: R. VAN DITZHUYSEN, "Charles Ignace Philippe graaf de Thiennes de Lombise: lid Eerste Kamer 1815-1830, Eerste Voorzitter Eerste Kamer, 59-76." In: A. POSTMA, ..., eds., Aan deze zijde van het Binnenhof: gedenkboek ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Den Haag, Sdu, 1990, p. 58-76.

15 DITZHUYZEN van R., "Charles Ignace ...", p. 58.

we een samenvatting gegeven van de besproken onderwerpen per vergadering, teneinde onderzoekers een nadere toegang te verschaffen tot dit belangrijke archiefbestand.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

1	INVENTARIS EN NADERE TOEGANG TOT DE NOTULEN VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL (1815-1830) Namenlijsten van de leden van de Eerste Kamer van de Staten-Generaal. 1822-1829.	1 omslag
2	<i>2 - 17 DUBBELS VAN DE NOTULEN VAN DE ZITTINGEN VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL. 1815-1830.</i> 1815.	1 pak
3	1816.	1 pak
4	1817.	1 pak
5	1818.	1 pak
6	1819.	1 pak
7	1820.	1 pak
8	1821.	1 pak
9	1822.	1 pak
10	1823.	1 pak
11	1824.	1 pak
12	1825.	1 pak
13	1826.	1 pak

14	1827.	1 pak
15	1828.	1 pak
16	1829.	1 pak
17	1830.	1 pak